

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Örigenus Tōn Eis Tas Theias Graphas Exēgētikōn Apanta Ta Ellēnisti Heuriskomena

Cui idem præfixit Origeniana, Tripartitum opus, quo Origenis narratur vita,
doctrina excutitur, scripta recensentur

Origenes

Rothomagi, 1668

XVI. Vtrum & quomodo poenis Damnatorum finem impositum iri, & omnia
unum in Deo per [...] futura ratus sit.

urn:nbn:de:hbz:466:1-25059

A quod Davidicum illud Psalm. 114. 7. *Convertere anima mea in requiem tuam*, ad requiem illam cœlestem retulerit, quam ob præclara in vita hac gesta anima consequitur; totum quippe hunc Psalmum eodem refert Ecclesia. Augustinus in libro De hæresibus: *Paradisum, & cœlos, & alia non credunt (Origeniani) esse secundum literam, sed in allegoria*. Denique Michael Glycas Annal. part. 1, & 4. vexat Origenem hoc nomine, ipsiusque sententiam à Iohanne Chrysofomo profligatam commemorat.

X V. Attamen contra tot adversariorum assultus Origeni præsidio est hæc ipsius obtestatio libr. 1. *Ὁὐὲ ἀγγέλων*, cap. 6. qua animos Lectorum ad supra exposita dogmata ita præmunit: *Quæ quidem à nobis etiam cum magno metu & cautela dicuntur, dissentientibus magis & perivactantibus, quam pro certo ac definitis statuentibus. Indicatum namque à nobis in superioribus est, de quibus manifesto dogmate terminandum sit, quod & pro viribus nos fecisse puto, cum determinate loqueremur. Nunc autem disputandi specie magis, quam definiendi, prout possumus exercemur. Ad hæc libro sequenti, cap. 3. quid aut quo loco sit iste mundus, & quo venisse se significabat Servator, cum dicebat: Ego non sum de hoc mundo, non satis constanter prodidit: sed utrum mundus iste, inquit, quem sentiri vult, separatus ab hoc sit, longeque divisus, vel loco, vel qualitate, vel gloria; an gloria quidem quia qualitate præcellat, inter tamen mundi huius circumscriptionem cohibeatur, quod & mihi magis verisimile videtur, incertum tamen est. ut ego arbitror, & humanis adhuc cogitationibus & mentibus inconstitutum: deinde triplici de rerum consummatione & summa beatitudine proposita sententia, ad quamlibet persequendam unicuique arbitrij sui libertatem permittit. Et postremum tandem caput libri 3. De princip. quod est De consummatione mundi, claudit his verbis: *Hactenus vobis etiam corporea natura vel spiritalis corporis ratione discussa, arbitrio legentis relinquimus ex utroque quod melius iudicaverit eligendum*. Homilia 23. in Iosue postquam loca cœlestia his terrestribus similia assignavit, ejusmodi mysteria veneratione digna & silentio esse declarat, nec à mortalium quoquam, ne ipsi quidem Apostolis perfecte proferri posse. Quamobrem & libro 4. *Ὁὐὲ ἀγγέλων*, cap. 2. regnum cœlorum thesauro in agro abscondito comparatum fuisse putat.*

Verumtamen, quamvis liquido & sine ambage asseverasset, quæ incertus proposuit, sanctorum aliquot virorum suffragijs & consensu adjuvaretur. Clemens Alexandrinus lib. 2. Strom. id Platonis axioma, quo tum beatum hominem esse definit, cum Deo similis est, Scripturæ sacræ auctoritate defendit. De modo ac loco felicitatis sanctorum, à primis usque Ecclesiæ temporibus ad Innocentium 3. & Benedictum 11. ac Florentinam Synodum, nihil certi fuit ab Ecclesia præscriptum, adeo ut in diversa Patres abierint. Eorum sententias & testimonia collegit Sixtus Senensis libr. 6. Bibl. Annotat. 345. ut in iisdem huc reponendis supervacanea omnis esse opera videatur. Præter eos qui ab ipso commemorati sunt, adiri velim Cypriani Epistolam 52, ad Antonianum, Novatianum libr. De Trinit. cap. 1, Athanasium in Expositione fidei, Paradisum Latroni à Christo in cruce promissum, eum esse censentem unde Adamus ejectus est, cum Cyrillo Hierosolymitano 1. Catech. mystag. Basilio in libro De Paradiso, & cap. 27. libri De Spiritu sancto, Gregorio Nysseno in Orat. in XL. Martyres, & Paulino Nolano, idem sentientibus ac sentite Athanasius. Adeatur & Epiphanius in Epist. ad Iohann. Hierosolym. cap. 4. & in Ancorato cap. 54. alibi Paradisum collocans, alibi cœlum; & Augustinus libr. 20. De Civit. Dei, cap. 14, & 16. in aliquibus Origeni consentiens, & Auctor Quæstionum ad Antiochum, hominibus absconditum hoc, & ignotum esse mysterium edicens.

X VI. Satis ex superioribus, etiam me silente, colligitur Damnatorum pœnis modum aliquando & finem ex decreto Origenis impositum iri: cum enim futurum ratus sit, ut quemcunque teneant statum animæ, peccare possint, & reipsa per se peccent, ac pro peccatis vel meritis perpetuo circuitu ab imis ad summa, à summis ad ima revolvantur, ipsiusque Diaboli averfa à Deo voluntas olim conterenda sit, & Deo Patri regnum Christus sit traditurus, tumque existimaverit plenam omnium *ὑποταξίνων* ac perfectam felicitatem futuram, cum Deus erit omnia in omnibus; consequitur illinc necessario defutura Damnatorum supplicia, eaque nozarum duntaxat expurgandi causa à Deo hominibus infligi. Hominis esset imperantis, neque satis temporis parcentis suo, quæcunque vafania hac oblita in Origenianis Commentariis reperiuntur, Lectori recensenda obijcere; adeo multus est in hoc dogmate prodendo, & odiosus Adamantius. Sed ne nos tamen à morè desectamus nostro, illustra solum fidei causa seponemus. Prior occurrit locus Homilia 7. in Levit. in qua prolixè disputat quomodo Patri subiectus Filius dici possit, ostenditque Filium eatenus dici Patri non esse subiectum, quatenus nos qui sumus Christi membra Patri minime subiecti sumus: *Cum vero, inquit, consummaverit opus suum, & universam creaturam suam ad summum perfectionis adduxerit, tunc ipse dicetur subiectus in his quos subdidit Patri, & in quibus opus quod ei Pater dederat consummaverit, ut sit Deus omnia in omnibus*. Subjungit deinde Christum tum vinum bibiturum, *cum subiecta ei fuerint omnia, & salvati omnibus, ac*

destructa morte peccati, ultra iam necessarium non eris offerre hostias pro peccato. Addit paulo post: A
 Quanto magis Dominus & Salvator noster, qui caput & auctor est totius corporis, non sibi perfectam di-
 cit esse letitiam, donec aliquid ex membris desse corpori suo videt? Subjectionem illam simili modo
 exponit libr. 3. *Ἐπι ἀρχῆς*, cap. 5. cum scribit Christum in semetipso complectentem omnes
 quos subjecit Patri, & qui huius ope salutem consecuti sunt, cum ipsis & in ipsis Patri sub-
 jectum dici. Subnequit postea: Si ergo bona & salutaris accipitur ista subiectio, qua subiectus esse di-
 citur Filius patri, valde consequens & coherens est, ut inimicorum qua dicitur Filio Dei esse subiectio,
 salutaris quaedam intelligatur & utilis: ut sicut cum dicitur Filius Patri subiectus, perfecta uniuersa crea-
 tura restitutio declaratur: ita cum Filio Dei inimici dicuntur esse subiecti, subiectorum salus in eo intelli-
 gatur, & reparatio perditiorum. His consonant quae leguntur in fine Tractatus 23 in Matth.
 Sed & aliqua de subiectione illa Filij differit Tract. 30 Operis eiusdem, quae quoniam alte-
 rius sunt argumentis, praetermitto. Succedat Homilia 6. in Num. in qua de lepra dispu-
 tans, propter quam castris eiciebantur qui ea laborabant, lepram peccato conferat, eamque
 non perpetuos mansuram ait, sed completa septimana ad castra leprosus reuocatum iri, in
 fine nempe mundi, cum plenitudo Gentium introierit, & omnis Israel saluus erit, fietque
 unus grex, & unus pastor, & Deum ita omnes conclusisse sub peccato, ut omnium de-
 mum in Christo misereretur. Illustris & ille locus è Catena Regia, in Ezech. 5. 13. *ἡ σω-
 τελεῖα τῆς πόλεως* ἡ ὁμοῖός μου τῆς Ἰερουσαλὴμ ἡ πόλις ἡ ὁμοῖός μου τῆς πόλεως, ὁμοῖός μου τῆς πόλεως
 & hic ex Homil. 4. in eundem Prophetam: Talis est iustus: vidit mundum ante diluuium, hoc est, ante
 consummationem: vidit mundum in diluuiio, in corruptione, & in interitu peccatorum, qua in die sunt
 eventura iudicij: rursum videbit mundum in resurrectione omnium peccatorum: & ille quoque ex
 Homil. 10. sequente: Atunt Ebraei Sodomam in eundem statum restituendam, in quo & antea con-
 stitit, ut rursus Paradiso Dei & terrae Aegypti compararetur. Si hoc se sic habet, & sic futurum est,
 forte non querentur enim istiusmodi res apud eos qui doctissimi sunt: ut autem fiat quod dicitur, com-
 pletur mihi annorum tria milia, & tunc restituetur. Execratur tribus milibus annorum Sodoma,
 id est anima mea: Sodoma meis peccatis. Grande intervallum temporis inter restitutionem & rui-
 nam positum est. Anima postmodum noxiae figuram esse ait Samaritam, quae non alias resti-
 tuenda sit, quam cum decem tribus fuerint reuerfa: tum ait: Si autem tanto post tempore resti-
 tuetur id quod praecellit in senum, quando tu restitueris, si tamen restitueris, Samaritana & Haeretica
 anima, quae simulacris & ferijs non veris, ac fomentis de Hieroboam corde venientibus creditiſti? Eius-
 modi nonnulla in sequentibus videre est, quibus doctrina eadem inculcatur. Sed in Ada-
 D
 mantij tamen gratiam notetur istud, si tamen restitueris, quo incertus ejus & fluctuans ani-
 mus proditur: si modo Origenianum reipsa hoc est, non Rufinianum. Illustris etiam
 P
 istud è libr. 1. *Ἐπι ἀρχῆς*, cap. 6. in quo probat hoc Scripturæ testimonio: Dixit Dominus
 Domino meo. *Ἐκ δεξιῶν meis*: Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum, & illo 1. Cor.
 15. 24, 25: Deinde finis, cum tradiderit Deo & Patri: quam euacuauerit omnem principatum, & pot-
 statem, & virtutem. Operiet autem illum regnare, donec ponat omnes inimicos sub pedibus ejus, cum
 sequentibus; & isto Psalm. 61. 2. Nonne Deo subiecta erit anima mea? ab ipso enim saluare meum:
 his, inquam, Scripturæ testimonij futurum probat, ut subactis Christi inimici in unum
 finem per Filium, bonitas Dei creaturam reuocet uniuersam: subiectionem autem il-
 lam ipsam esse vult, quo Christo adhaerentes efficiuntur sancti, & salutem adipiscimur
 E
 mur; talem autem futurum finem, qualia fuerunt initia, cum omnes Dei nutibus obtem-
 perantes in unum conspirabant. In sequentibus deinde omnia in unum reparanda esse de-
 monstrat ex hoc Christi: *Et omnes unum sint, sicut tu Pater in me & ego in te, ut & ipsi in nobis
 unum sint.* Et ego claritatem quam dedisti mihi, dedi eis, ut sint unum, sicut & nos unum sumus: Ego in
 Iohanni. 17.
 21, 22, 23. *eis, & tu in me, ut sint consummati in unum:* & illo Pauli Ephes. 4. 13. *Donec occurramus omnes
 in unitatem fidei, & agnitionis Filij Dei, in virum perfectum, in mensuram aetatis plenitudinis Christi:*
 nec Dæmones quidem ipsos restitutionis huius beneficio carituros esse putat. Quare ad
 hæc Tom. 11. in Matth. pag. 207. quomodo diversa erit in resurrectione hominum clari-
 tas, iuxta Apostolum 1. Cor. 15. 41. cum dixerit Servator: *Iusti fulgebunt sicut Sol,* Matth. 13.
 43. tum responderet in ipso beatitudinis initio, futurum ut diversa sit hominum claritas, F
 nondum omnibus expurgatis; at postquam collecta fuerint è regno Christi scandala, &
 igne abluta nequitia, tunc omnes unum solare lumen futuros. Non satis vero cohere-
 re videtur quod sequitur; scribit enim fore ut Iusti tunc inferioribus fulgeant, qui lu-
 cis eorum participes fient, quemadmodum Sol terræ lucem suam præbet. Nam si ita om-
 nium expurgata tunc erunt peccata, ut nullo claritatis discrimine fulgeant, quinam infe-
 riores erunt, quinam superiores? Nempe neminis beatitatem ut iam supra monui usque
 adeo propriam esse putat, ut non novis delictis ad inferiora semper delabi possit: ad ima
 igitur retrocedentibus semper aliquibus, qui locum suum tenuerint, lumen iis suum im-
 partiantur. Eiusdem & istud est farina è Tom. 15. in Matth. p. 397. *ἀλλὰ καὶ ἡ ἄρτος τῶν περ-
 σῶν ὁποῦσθε ἀπὸ τῶν σπυρίων, ἕκαστος ἡ τῆς μὴ ἀξίας ὅ τῆς αὐτῆς ἀπὸ τῆς ἀποδοχῆς τῆς
 νόστον.*

Psal. 10.
1, 2.

Iohanni. 17.
21, 22, 23.

A *αυτοστας, η τω θεω κατα νεθωσιν, ητοι εως το κληρονομα ην εδωκεν εις ελην, η εως αποδοξασει τα εθετα*
 & *ιδιον αιδωμιματων* & istud e Tractat. 33. in Matth. *Iste autem qui unum acceperat talentum, &*
abscanderat ipsum in terra, non solum quasi malus & piger arguitur, sed quasi inutilis mittitur in tene-
bras exteriores, ubi nulla illuminatio est, forsitan nec corporalis, nec est respectio Dei illie; sed quasi in-
digni speculatione Dei qui talia peccaverunt, condemnantur in his qua exteriores tenebra appellantur;
forsitan donec intellexerint, ut convertantur, & digni efficiantur exire ab ijs, forsitan & propter aliam
causam quam nos ignoramus: & hoc quoque quod scribitur libr. 8. contr. Cels. sub eadem
leges concludendum aliquando quidquid est rationis particeps, cum verbo Dei in perfe-
ctum statum restituetur. In cuius argumentum affert illud Sophonia 3. 9. Tunc reddam po-
pulis labi in electum, ut innocens omnes in nomine Domini, & seruiant ei humero uno.

B XVII. Perspicuum hinc est non alias admisisse poenas Origenem, quam piaculares & temporarias; cuiusmodi sunt Purgatoriae illae, quas Ecclesia Catholica agnoscit. Sed & manifestus illud est ex eo quod habetur Homil. 8. in Levit. ubi agens de pterpera, juxta Veteris Legis praescriptum, per septem dies immunda, si masculum peperisset; per quatuordecim, si foeminam, septimanam hanc praesentis vitae tempus esse dicit, per quod usquequaque mundi esse non possumus, nisi octavus venerit dies, futuri nempe saeculi tempus: *In quo tamen die, inquit, si masculus est & viriliter egerit, statim in ipso adventu futuri saeculi purgatur, & statim munda efficitur mater, quae genuit eum: purgatur namque vitii carnem ex resurrectione recipiet. Si vero nihil haberit virile adversum peccatum, sed remissus & effeminatus fuit in actibus suis, cuius peccatum tale est, quod non remittatur, neque in presenti saeculo, neque in futuro; ipse transit & unam & aliam septimanam in immunditia sua, & tertia demum incipiente oboriri septimana, purgatur ab immunditia, quam foeminam pariendo contraxit. Eiusdem generis est istud ex Homil. 14. in Luc. Sicut scriptum est in Lege; si masculum peperit mater, sepem diebus mater sedebit in sanguine immundo, ac deinde triginta diebus in sanguine puro; & ad extremum & ipse infans sedebit in sanguine purissimo: sic quia Lex spiritalis est, & umbram habet futurorum bonorum, possumus intelligere purgationem veram nobis evenire post tempus. Ego puto quod & post resurrectionem ex mortuis indigemus sacramento eluente nos atque purgante; nemo enim absque sordibus resurgere poterit, nec ullam posse animam reperiri quae universis statim vitiiis careat. Erroris notam merito his inurit Bellarminus libr. 2. De Purgatorio; cap. 9. quod ex Scripturae effato post resurrectionem & iudicium nulla superfit emendationis spes. At ea mendosa esse, & vitio librariorum corrupta*

C *putat Suarez Tom. 4. in 3. S. Thom. q. 46. sect. 4. quoniam illis ex adverso repugnant quae praecedunt in eadem Homilia, nefas esse cogitare futurum ut sordidi & polluti resurgamus. Sed tantam esse tamen in multis haesitationem Origenis deprehendimus, ut novum mihi non sit eadem Homilia diversa eum & pugnantis prodidisse. Praedicantur etiam apertissime piaculares poenae Homil. 16. in Jerem. cum superstructa animae aurum, argentum, ligna, foenum, & stipulam igne probanda esse dicit; deinde ait: *η δει αμαρτια ακορυνθου* & postea, quoniam scriptum est Jerem. 16. 18. *Et reddam primum duplices iniquitates eorum, utraqueque*, inquit, *αμαρτια* το *αμαρτων*, *αμαρτων* ηδ *η* *αμαρτια*, *ετι* τα *η* *δυναμιον* *αμαρτια* Quinetiam libr. 2. *αμαρτια* *αμαρτων*, cap. 11. animam per peccatum ordinem suum deferere ait,*

D *& a compage cui a Deo fuerit innexa divelli; & adhibito igne sine dubio ad firmiorem sui compagem; inflammationemque solidari: nec multo post: Quomodo autem & a poena qua per ignem inferni dicitur, pro adjuditorio intelligitur adhiberi, Esaias docet, qui de Israel quidem sic dicit: Habes carbonem ignis, sede super eos, hi erunt tibi adjutorio. Et in alij dicit: Sanctificabit Dominus in igne ardenti: & in Malachia Propheta dicit: Sedens constabit & purgabit, & fundet purgatos filios Iuda. Item libr. 8. in Epist. ad Rom. Verum, inquit, hac ipsa purgatio qua per poenam ignis adhibetur, quantum temporibus, quantum saeculis de peccatoribus exigit cruciatus, solus scire potest ille, cui Pater omne iudicium tradidit. Denique libr. 4. contr. Cels. poenas futurae vitae dicit esse *αμαρτιας* *της* *παντα* *ταυτα* *η* *η* *ετι* *προσωπις* *ιουτας* *αμαρτιας**

E XVIII. Quoniam autem Paulinum illud saepe testimonium usurpat, quod est I. Cor. 15. 26. *Novissima autem inimica destruetur mors.* minime silentio premienda videtur allata ab eo loci hujus expositio. Mortem itaque Diabolum significare existimat, quem ita destructum iri putat, quatenus impia ejus & a Deo averfa voluntas expugnabitur. Demum ipsa verba e libr. 3. *αμαρτια*, cap. 6. Propterea etiam novissimus inimicus, idest Diabolus, qui mors appellatur, destrui dicitur, ut neque ultra triste sit aliquid, ubi mors non est, neque adversum sit, ubi non est inimicus. Destruat sane novissimus inimicus ita intelligendus est, non ut subst. nra ejus, qua a Deo facta est, pereat; sed ut propositum, & voluntas inimica, qua non a Deo, sed ab ipso processit, intereat: & ista ex Homil. 8. in Iosue. De Diabolo autem dicens ait: *Novissimus inimicus destruetur mors, quia vere tunc vincetur mors, cum mortale hoc absorbebitur a vita. Certe Ebr. 2. 14. mortis quidem imperium Diabolus habere dicitur: at a morte tamen distinguitur: Et per mortem destrueret eum qui habebat mortis imperium, idest Diabolum.* Quod exponens Origenes Tom. 13. in

F 15. 26. *Novissima autem inimica destruetur mors.* minime silentio premienda videtur allata ab eo loci hujus expositio. Mortem itaque Diabolum significare existimat, quem ita destructum iri putat, quatenus impia ejus & a Deo averfa voluntas expugnabitur. Demum ipsa verba e libr. 3. *αμαρτια*, cap. 6. Propterea etiam novissimus inimicus, idest Diabolus, qui mors appellatur, destrui dicitur, ut neque ultra triste sit aliquid, ubi mors non est, neque adversum sit, ubi non est inimicus. Destruat sane novissimus inimicus ita intelligendus est, non ut subst. nra ejus, qua a Deo facta est, pereat; sed ut propositum, & voluntas inimica, qua non a Deo, sed ab ipso processit, intereat: & ista ex Homil. 8. in Iosue. De Diabolo autem dicens ait: *Novissimus inimicus destruetur mors, quia vere tunc vincetur mors, cum mortale hoc absorbebitur a vita. Certe Ebr. 2. 14. mortis quidem imperium Diabolus habere dicitur: at a morte tamen distinguitur: Et per mortem destrueret eum qui habebat mortis imperium, idest Diabolum.* Quod exponens Origenes Tom. 13. in